

ГЕОЕКОЛОГІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

І.М. Барна

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

birine21@gmail.com

Сьогодні очевидним і де-факто аксіоматичним є факт антропогенного впливу на довкілля, що супроводжується зміною параметрів, якісних та кількісних характеристик його компонентів. Такий стан речей обумовлений залученням природних ресурсів у виробничі цикли, лімітування якого є одним із шляхів гармонізації взаємодії соціуму і природи, зокрема, у частині природокористування. Саме з таких причин свого часу з'явилися екологічна оцінка, екологічна експертиза, стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на довкілля (ОВД). Вони впроваджувались як дієві засоби екологічної політики на рівні регіонів та держав [1,2].

Оцінка впливу на довкілля є новим механізмом забезпечення збалансованого розвитку територій та держави, що має на меті унеможливити реалізацію екологічно збиткових господарських об'єктів, шляхом аналізування проєктної документації планованої діяльності. Доволі недавнє (з грудня 2017 р.) впровадження процедури оцінки впливу на довкілля вказує на актуальність досліджень у цій галузі, оскільки превентивний характер та реалізація процедури ОВД на основі принципів гласності та прозорості дозволяє не лише проєктувати потенційні ризики для довкілля та здоров'я населення з боку планованих об'єктів та виробництв, але й використовувати для прийняття ефективних управлінських рішень.

Фахівці одноставно схвалюють здійснення оцінки впливу на довкілля щодо проєктної документації, наголошуючи на перевагах для суб'єктів господарювання та громадськості. Потенційні інвестори у процесі ОВД отримують переваги, зокрема, матеріальні (економія

витрат на відшкодування екологічних збитків, утилізацію відходів, лікування персоналу, збільшення продуктивності проєкту на основі аналізу альтернатив, впровадження матеріало-, водо- та енергозберіжних заходів та ін.). Населення на територіях майбутнього будівництва завдяки ОВД отримує можливість проживати у безпечному для життя і здоров'я довкіллі, декларованому ст. 50 Конституції України, що забезпечує покращення здоров'я, збереження біорізноманіття, оптимізацію обсягів використання ресурсів.

Оцінка впливу на довкілля як інструмент екологічної політики держави здійснюється на принципах, які трансформують природокористування у збалансоване: обов'язковості, гласності, прозорості, балансу економічних, соціальних та екологічних інтересів, а також державних, приватних і громадських. Однак, окрема норма, яка б визначала принципи здійснення процедури екологічної оцінки планованої діяльності, у ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» відсутня. Зміст статті 4 згаданого закону акцентує увагу на гласності оцінки впливу на довкілля, яка реалізується як своєчасне, адекватне та ефективне інформування громадськості [2]. З цієї причини у наукових дослідженнях з даної тематики виокремлюються принципи реалізації ОВД, які значною мірою корелюють з принципами, які були визначені у ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» та ЗУ «Про екологічну експертизу», на зміну якій власне й прийшла оцінка впливу на довкілля. У. Антонюк та В. Джуган відзначають, що у ст. 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» закріплено принцип обов'язковості оцінювання впливу на довкілля [3]. Згідно ст. 6. ЗУ «Про екологічну експертизу» основними принципами екологічної експертизи є: 1) гарантування безпечного для життя та здоров'я людей навколишнього природного середовища; 2) збалансованість екологічних, економічних, медико-біологічних і соціальних інтересів та врахування громадської думки; 3) наукова обґрунтованість, незалежність, об'єктивність, комплексність, варіантність, превентивність, гласність; 4) екологічна безпека, територіально-галузева і економічна доцільність реалізації об'єктів екологічної експертизи, запланованої чи здійснюваної діяльності; 5) державне регулювання; 6) законність.

Обидві процедури (екологічна експертиза та ОВД) націлені на єдину мету і превентивного характеру, проте, враховуючи особливості ОВД, обґрунтованим є визначення наступних принципів оцінювання впливу на довкілля: об'єктивність початкових даних, порівняльний підхід, відстеження причинно-наслідкових зв'язків, відкритість для громадськості, принцип передбачуваної екологічної загрози; принцип повноти представленої інформації та її достовірності; принцип застосування оцінювання впливу на довкілля як інструменту формування рішень на початкових етапах проектування й доступність на цих же етапах інформації щодо проектних рішень для громадськості; принцип розгляду у взаємозв'язку технологічних, технічних, соціальних, природоохоронних та економічних показників проектних пропозицій; принцип альтернативності проектних рішень, формування нових варіантів; принцип відповідальності замовника (ініціатора) діяльності за наслідки реалізації проектних рішень тощо [4].

Реалізація усіх пропонованих фахівцями й науковцями принципів визначає ефективність оцінки впливу на довкілля як інструменту екологічної політики. Відтак, аналізування справ з Єдиного реєстру ОВД на предмет практичної реалізації принципів оцінки впливу на довкілля може слугувати інструментом встановлення ефективності ОВД.

Правовий стан воєнного стану, запроваджений з початком повномасштабної російської агресії, не дозволяє аналізувати найбільш актуальну інформацію з Єдиного реєстру ОВД на предмет реалізації принципів оцінки впливу на довкілля (через обмеження доступу з очевидних причин), однак, це можливо стосовно 2021 р. Згідно даних реєстру у Тернопільській області за 2021 р. фахівцями уповноваженого територіального органу (УТО) було розглянуто 51 справу щодо планованої діяльності та об'єктів, для яких відповідно до ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності. Реалізація принципу обов'язковості уможливила провадження 70,5% проектів планованої діяльності, сукупний вплив на довкілля яких визнано екологічно допустимим. Майже 8% справ УТО визнані екологічно недопустимими внаслідок відмови у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля, завершення процедури ОВД без

висновку, або перебування на стадії подання «Повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля» (21,6%). У такий спосіб простежується реалізація принципів обов'язковості процедури ОВД та її державне регулювання, а також принцип застосування оцінювання впливу на довкілля як інструменту формування рішень на початкових етапах проектування.

Оприлюднення інформації впродовж процедури оцінки впливу на довкілля у Єдиному реєстрі з ОВД, шляхом розміщення на офіційному веб-сайті в мережі Інтернет уповноваженого територіального органу, представлення матеріалів фотофіксації розміщення повідомлення про плановану діяльність, оголошення про початок громадського обговорення на дошках оголошень органів місцевого самоврядування або в інших громадських місцях на території, де планується провадити плановану діяльність, що гарантує доведення інформації до відома мешканців відповідної адміністративно-територіальної одиниці, на території якої планується розміщення об'єкта, чи до відповідної територіальної громади, яка може зазнати впливу планованої діяльності та інших зацікавлених осіб, як і можливість участі громадськості шляхом подання пропозицій і зауважень письмово, чи в усній формі на громадських слуханнях є ознаками практичної реалізації принципів гласності, відкритості для громадськості й прозорості. Згідно Єдиного реєстру у Тернопільській області за 2021 р. найбільшу активність та громадянську позицію проявляли ГО «Зелений Світ», ГО «Еко клуб «Край»», ГО «Українська правозахисна група», остання з яких спрямувала зауваження до 86% справ із 21, на які зреагувала громадськість у згаданий спосіб.

Загалом оцінка впливу на довкілля є процедурою здійснення оцінки планованої діяльності, що відповідає принципам обов'язковості, державного регулювання, гласності та прозорості. Процедура оцінки впливу на довкілля, передбачена ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» є інструментом, який дозволяє усім зацікавленим сторонам – громадськості, органам державної влади та органам місцевого самоврядування й суб'єктам господарювання – спільно напрацьовувати рішення, які б відповідали концептуальним засадам сталого розвитку шляхом унеможливлення реалізації екологічно недопустимих та екологічно збиткових проєктів.

Список використаних джерел

1. Miedzinski et al. Assessing Environmental Impacts of Research and Innovation Policy. Study for the European Commission, Brussels. (2013) doi.org/ 10.2777/64779
2. Барна І. ОВД як механізм забезпечення екологічної безпеки. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Географія*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. № 1 (Вип. 46). С. 215-224. doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.27
3. Антонюк У. В., Джуган В. О. Правове регулювання оцінювання впливу на довкілля в Україні. URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/35/541/1149-1?inline=1> (дата звернення: 15.04.2023).
4. Єндрюшка Є., Алексеєва Є., Скрильніков Д. Оцінка впливу на довкілля та участь громадськості: аналітичний порівняльний огляд європейського й українського законодавства та рекомендації щодо впровадження європейських стандартів в Україні. Львів : ЕПЛ, 2013. 96 с. URL: <http://www.irf.ua/files/ukr/programs/euro/eu-2013-10-21.pdf> (дата звернення: 11.02.2023).

СУЧАСНИЙ СТАН ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Войтків П. С., Іванов Є. А., Дзядик П. М.

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

petro.voytkiv@lnu.edu.ua, yevhen.ivanov@lnu.edu.ua,

pavlo.dziadyk@lnu.edu.ua

Червоноградський район розташований на північному заході Львівської області. До складу новоствореного району увійшли території Радехівського, Сокальського, частини Кам'янка-Бузького (Добротвірська селищна громада), частини Жовківського (північно-східні території: Боянецька і Купичвільська сільські ради, увійшли у Великомоствівську міську громаду) районів, міста Червоноград і